

## تبیین نقش هنر در معماری داخلی\*

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

کد مقاله: ۲۶۳۳۳

محمد دبدبه<sup>۱\*</sup>، بابک خداپنده<sup>۲</sup>

### چکیده

در هر زمان و مکان، انسان نمی‌تواند از زیبایی و هنر کناره‌گیری کند. تبیین هنر، همواره همراه و همزاد انسان بوده و از افراز اولین روزهای تاریخ، آثار هنری در تزئینات غارها، ساختمان‌ها و حتی طراحی فضاهای داخلی شاهد آن بوده‌ایم. حکمت هنر به معنای ارتباط عمیقی است که هنر با مفاهیم فلسفی، انسانی و زندگی دارد. هنر می‌تواند ارزش‌ها، ایده‌ها و تجربیات انسانی را به شکل‌ها و اشکال مختلفی ارمغان بیاورد و از طریق آثار خود، احساسات، تفکرات و درک انسانی را عمیق‌تر کند. اهمیت هنر، بدون نیاز به توضیحات زیاد، از زوایا و مناظر مختلف در هر جامعه با اندیشه‌های گوناگون افراد، روشن و مشهود است. به عبارت دیگر، تأثیرگذاری هنر در افکار و زندگی اجتماعی، بخش‌های مختلفی از جامعه را از جمله؛ معماری، طراحی محیط، و به طور خاص معماری داخلی و حتی فلسفه به سوی خود جلب کرده است. مسئله هنر و نقش آن در شکل‌گیری جوانب گوناگون زندگی انسانی، یکی از حوزه‌های اساسی و بی‌همتا در تاریخ بشریت است. این ابعاد موضوعی به طور کامل مورد واکاوی و ارزیابی ژرف‌نگرانه در پژوهش حاضر قرار گرفته و به طور خاص، به پرسش‌ها درباره هنر و وظیفه‌اش پاسخ داده است. روش تحقیق به شیوه توصیفی-تحلیلی انتخاب شده است. این رویکرد، در گردآوری اطلاعات و تحلیل داده‌ها با واکاوی دقیق و بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و مستندات مکتوب بهره‌جسته، برخوردار می‌باشد. در نتیجه، نقش هنر در معماری داخلی و ارتباط آن با هنرهای مرتبط، مسئله‌ای گسترده است که پژوهش حاضر بر آن است دیدگاهی جامع‌تر نسبت به هنر ارائه دهد. هنر به عنوان ابزار منحصر به فرد برای درک بهتر دیگر آفرینش‌ها شناخته می‌شود. کما اینکه ارتباط مستقیم هنر با تفکرات انسان می‌تواند در هر دوره تاریخی جدای ناپذیر باشد.

واژگان کلیدی: انسان، هنر، تزئینات، حکمت هنر، معماری، معماری داخلی.

\*- این مقاله برگرفته از مجموعه آثار «محمد دبدبه»؛ ملقب به «معمار دبدبه»، استخراج گردیده شده است.

۱- معمار دبدبه، پژوهشگر، تحلیل‌گر-نظریه پرداز فعال مسائل حوزه تخصصی معماری-معماری داخلی و مدرس.

(نویسنده مسئول: mohammaddabdebah@yahoo.com)

۲- گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

هنر یک «درک خاص» است که با حضور انسان هنرمند، به وجود می‌آید. این ارتباط معنایی بین هنر و انسان، در آثار هنری خلق می‌شود و با ساخت یک سیرت رسا، آن را به صورت فرم، معنا و درک در فهم مخاطبان می‌آورد. هنر، تبیین آفرینش با خلق و خلق‌کننده اوست، و این حقیقت از آثار هنری که مواد مختلف در آن‌ها ترکیب شده‌اند، مشهود است. هنر یکی از مهمترین ویژگی‌ها و خصوصیات آفرینش در جهان بشریت است و نمی‌توان آن را بدون حضور انسان از جهان جدا نمود (دبده، رضوان‌پناه، ۱۴۰۰: ۵). هنر، یک پدیده با ریشه‌هایی عمیق در زندگی انسان و ارتباطش با خود، زمین، و جهان بیرون خداست (تولستوی، ۱۳۹۵: ۵۵). آغاز هنر را می‌توان به زمان هبوط انسان و آغاز گفت‌وگوها و ناله‌ها با فرشتگان خدا منسوخ کرد، که این نوع روایت اولین بروز معنای هنری در زیبایی و صداهای دل‌نشین موسیقی را به تصویر می‌کشد. رابطه چندگانه‌ای که هنر با توانایی تولید محصولات خود دارد، نشان‌دهنده باورها و دانش‌بومی، مرتبط با فرهنگ، مذهب، سنت و سایر اجزای جهان‌بینی جامعه است (آداجیان، ساروتول، ۱۳۹۵: ۲۵). این رابطه مستلزم تعامل نیروهای ذهنی با اجزاء عینی جهان است و به‌تضمین بهره‌مندی از ساختارهای فرهنگی و ذهنی منطبق با نگرش‌ها و عقاید جامعه می‌پردازد. ساختار ذهنی هر انسان نتیجه تعامل نیروهای ذهنی با عینیات است که ادراک با عوامل به ذهنیت تبدیل می‌شود. این تفاوت در فهم طبق مؤلفه‌هایی که ذهنیت هر فرد را از دیگران متمایز می‌کند، موجب متنوعیت و نسبی بودن فهم‌ها می‌گردد. در نتیجه، صورت هنری و محتوای اثر هنری به‌عنوان دو جنبه مرتبط و غیرقابل جدا شدن از یکدیگر، در میانه این تفاوت‌ها و نسبی بودن‌ها شکل می‌گیرد.

تبیین نقش هنر و ارتباط آن با فلسفه هنر به‌عنوان یک تجربه عقلانی، در حوزه‌ای فراتر از هنرمندی قرار دارد. هنر، زندگی انسان و فضاهای اجتماعی را به وسیله ظاهری زیبا و چشمگیر، به تصویر می‌کشد (آیتی، ۱۳۸۸: ۷). آثار هنرمندان در اقسام مختلف، از نقاشی و نگارگری تا معماری و به‌ویژه معماری داخلی، جزء جاودانگی‌های فرهنگی انسان‌ها بوده و هر گروهی در تاریخ با سبک‌های خاص هنری خود شناخته می‌شود. به‌طور خاص، هدف از واکاوی فلسفه هنر، کشف اشیاء با مفاهیمی است که تفکر درباره هنر را با مفهوم خود هنر و بازنمایی بیان فرم هنری در تبیین زیبایی‌شناسی-زیبایی‌شناختی ترویج می‌دهد (دیویس، ۱۴۰۰: ۱۱۲-۸۵). درک این مفاهیم، سهم مهمی در زندگی با رویارویی در شکل‌ساختاری با مفهوم آثار و محصول هنری دارد و از آنجاکه هنر به‌عنوان محصول تجربه انسان وابسته به شرایط انسانی است، آثار هنری در شکل‌گیری زیبایی در برداشته‌های انسانی از محیط می‌پردازد. در این راستا، وظیفه اصلی به کسی که متعهد به نوشتن صورت تبیین فلسفه هنر است، تحمیل می‌شود تا با ترکیب ابعاد معنای هنری، تأثیر آثار هنری بر تجربه انسانی را درک کند. بدین‌سان، تبیین زیبایی به‌عنوان یک اصطلاح با معانی متنوع و به‌شکل‌های مختلف در زبان عامیانه و حوزه‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای درک معنای محصولات هنری، نیاز است ما این آثار را برای مدتی فراموش کنیم، از آن‌ها دور شویم و به نیروهای عادی و شرایط تجربه متوسل شویم که معمولاً آن‌ها را زیبایی‌شناسی نمی‌دانیم و بعد از گذشت روزها، ماه‌ها، سال‌ها و قرن‌ها به‌درک آن‌ها در وجودیت انسانی به‌خودی‌خود به‌دست آوریم. اصطلاح زیبایی؛ در تبیین زیبایی‌شناسی-زیبایی‌شناختی، معنای متنوعی دارد به زبان عادی مردم غالباً به زیبایی‌شناسی چنین و به‌همین ترتیب مراجعه می‌کنند مثلاً؛ زیبایی‌شناسی به‌طور کلی به‌معنای چیزی به‌مانند - اصول هنری نگریسته می‌شود یک خواننده و شنونده نیز می‌تواند به‌معنای زیبایی‌شناسی دست داشته باشد. تعریف زیبایی‌شناختی هنر را می‌توان از نظر حساب محوری و تجربه زیبایی‌شناختی یا تأثیر محور تأثیرپذیری مدنظر قرار گرفت که البته این ۲ پدیده (زیبایی‌شناسی-زیبایی‌شناختی)، در پیوستن باهم جاودانه می‌گردند. در نتیجه، هدف از «تبیین نقش هنر در معماری داخلی»، ایجاد یک محیط زیبا و دل‌پذیر با توجه به نیازها و انتظارات صاحبان آن است. به‌طور خاص، این زمینه ترکیبی از هنر و مهندسی است، از جوانب مختلفی بهره می‌برد. مثلاً؛ ترکیب رنگ‌ها، ارائه دیدگاه‌های مختلف و بررسی شکل‌ها جنبه‌های هنری و مهندسی را در این زمینه مورد توجه قرار می‌دهد. رابطه بین هنر و معماری داخلی موضوعی جالب است که باید هم‌زمان با یکدیگر مورد مطالعه قرار گیرد. زیبایی‌شناسی در طراحی داخلی احساسات زیادی را به وجود می‌آورد و هر فرد می‌تواند با گسترش تخیل، به خلاقیت بیشتر دست یابد. این زمینه نیازمند یادگیری، تمرین، تجربه و انضباط است و کار یک معمار داخلی یا طراح داخلی تنها یک بازی با اشیاء نیست، بلکه نیازمندی به مهارت و دانش فنی مملو از هنرهای تجسمی فراوان دارد.

معماری داخلی، هنر آفرینش فضا است؛ یک فضا باید علاوه بر هنر زیبا بودن و تجربه ادراک ذهنی باید کارآمدی را نیز در خود جای دهد (نورمحمدی، ۱۳۹۰: ۱۹۷). این دیدگاه بر آن است؛ طراحی فضا، علاوه بر رعایت اصول فنی و تخصصی، باید با حس زیبایی‌شناسی همراه شوند، به‌نحوی که فضاها باید بازنگری ابعاد هویت، نیازها، درک و خواسته‌های مخاطب خود باشند. و به‌طور خاص، معماری داخلی نقش اتصالی بین ۲ حوزه هنر و معماری دارد. در نتیجه، در پژوهش موردکاوی: «تبیین نقش هنر در معماری داخلی»، این دیدگاه نظریه تأکید دارد که بعد هویت معماری داخلی نه‌تنها به‌عنوان یک علم یا هنر در نظر گرفته نمی‌شود؛



رساناس گرفته تا شکوفایی هنر باروک و روکوکو، این تحولات را از منظر هنری و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد. طوری که تأثیرات فرهنگی و تغییرات در نگرش‌ها به هنر در این دوره مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. و ۴- عصر جدید: به بررسی هنر در عصر جدید، از رونق هنر مدرن گرفته تا تأثیرات جنگ جهانی‌ها و تکامل به هنر معاصر، تاریخ هنر را به دوران حاضر گسترش می‌دهد. این دوره نشان‌دهنده تحولات متعددی است که هنر، جهان را به سمت جهانی شدن و تنوع هنری می‌برد. که در تفحص خود مورد واکاوی ژرف قرار داشته‌اند (جنسن، جنسن، ۱۳۹۰: ۱۰۸۰-۴۹). در اثر مطالعاتی توسط *مریلین استاکستاد*<sup>۲</sup> و دیگران، در کتاب «تاریخ هنر (به انضمام مختصر عناصر معماری دوران)»، انجام شده است، به واکاوی جامع تاریخ هنر از هنر ماقبل تاریخ تا اوایل قرن ۲۱ میلادی پرداخته شده است. این اثر نه تنها به جریان‌های اصلی هنری، بلکه به روش‌های انتخاب آثار و تأثیرات آن‌ها بر درک و برداشت مخاطبان پرداخته است. همچنین، بخش‌هایی متنوع از جمله: عناصر معماری، فرم‌ها، تکنیک‌های خلق آثار، تصاویر، نقشه‌ها و موارد دیگر نیز در این اثر جامع به تفصیل بررسی شده‌اند. به طوری که این نوع از ساختار، آن را یکی از منبع‌های کامل و جامع در زمینه تاریخ هنر عنوان می‌سازد (استاکستاد، و دیگران، ۱۳۹۸: ۵۰۸-۱۹). و در اثر ارزشمند *آرنولد هاووزر*<sup>۲</sup> با عنوان «فلسفه تاریخ هنر»، به بررسی گسترده «فلسفه-تاریخ-هنر»، می‌پردازد. وی در این اثر به مباحث متنوعی از جمله: محدودیت‌ها و گستره‌های جامعه‌شناسی هنر، نگرش جامعه‌شناختی باتمركز بر مفهوم ایدئولوژی در تاریخ هنر، و استنباطات فلسفی تاریخ هنر از جمله: تاریخ-بی‌نام هنر، پرداخته است. او لایه‌های تحصیلی در تاریخ هنر را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و به بحرانی نگاه داشته است طوری که مطالعه‌ای در مورد هنر قومی و هنر مردمی ارائه داده و نیروهای ستیزنده در تاریخ هنرها، از جمله: نوآوری و میثاق‌ها را بررسی کرده است. وی معتقد است که شناخت روش‌های تاریخ هنر و بررسی مسائل تفکر تاریخی، به همراه دانش و تجربه، می‌تواند آثاری جاودانه و ماندگار به وجود آورد (هاووزر، ۱۴۰۰: ۴۹۰-۱۳).

### ۳- روش‌شناسی

در این پژوهش، روش تحقیق با استفاده از استراتژی توصیفی-تحلیلی، به بررسی عوامل عملکردی نگاه داشته است. و در رابطه با راهبرد آن از روش کیفی برای گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و اسناد مستفیض می‌باشد. این مطالعه جهت باز کردن درون مفهومی عوامل عملکردی معماری داخلی است و در تلاش است تأثیر هنر در محیط معماری داخلی را با گام روشن به تماشای بگذارد. همچنین در رابطه با هنر در معماری داخلی نقش مهمی ایفاء می‌کند، زیرا از طریق استفاده از رنگ، فرم، نور، و ترکیبات متنوع، احساسات و تجربیات کاربران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هنر می‌تواند ابعاد معماری را بهبود بخشد و فضاها را جذاب‌تر و زیباتر کند. در نتیجه، انتخاب هنر در معماری داخلی می‌تواند هویت و سلیقه ساکنان را بازتاب دهد و به تناسب با اهداف و مفهوم طراحی فضاها بیافزاید. این پژوهش در مواجهه با استفهامات مطرح شده نظیر:

- ← چگونه هنر می‌تواند تأثیرگذاری در ایجاد ارتباط بین افراد و محیط داخلی فضاها داشته باشد؟
- ← چطور هنر معماری داخلی می‌تواند احساسات و تجربیات مختلف را در افراد به وجود آورده و ارتباط عاطفی با فضاها را تقویت کند؟

### ۴- یافته‌ها

#### ۴-۱- پیشرفت‌های حاصله در ارتباط با دستاوردهای پژوهش

هنر به عنوان یک پدیده چندبعدی، در ابعاد مختلف زندگی انسانی تأثیرگذار است (مهدی‌پور، شایگان فر، ۱۳۹۹: ۷). ویژگی‌های هنر، نه تنها در تعریف واقعی آن بلکه در تعامل با معماری داخلی جوامع نیز مشخص می‌شود. این تعاملات هنر، باعث توسعه و تغییر در هویت جامعه می‌گردد، زیرا از طریق اشتیاق به زیبایی و ارتقاء هنر، هویت فرهنگی تقویت می‌یابد. در نتیجه، این پژوهش به دنبال این پدیده است. توازن و تعامل هنر با ابعاد زندگی انسانی، علاوه بر آشکارسازی ویژگی‌های دل‌پذیر هنر منتهی بر توسعه فرهنگی و تغییرات ژرف در هویت جامعه می‌شود. علاقه به زیبایی و ارتقاء هنر، همواره محرکی برای تقویت هویت فرهنگی بین جوامع است.

#### ۴-۲- طبیعت ابعاد هنر در پدیده‌های حاصله از آن

هنر به طور خاص، مفهومی عام دارد و به عنوان یک آغاز لازم برای بحث درباره مفهوم هنر قدسی مطرح می‌شود. هنر مقدس، براساس هر تعبیری که از آن برداشت کنیم، جزء هنرهای کلان خواهد بود و بدون درک اولیه از هنر به شکل اصلی، امکان آشنایی با هنر مقدس وجود ندارد (امینی لاری، ریاحی زمین، ۱۳۹۷: ۱۴۷). امروزه، تصور ما از مفهوم هنر و تعاریفی که براساس آن به هنر می‌پردازیم، نتیجه ترکیب پیچیده‌ای از نمادهای تاریخی کلمه «هنر» است. تصور امروزی از هنر به دلیل تاریخ دراز با کاربردهای گوناگون و تعاریف متعدد، به شکل پیچیده‌ای شکل گرفته است.

#### ۴-۳- تبیین: به معنای واقعی کلمه هنر

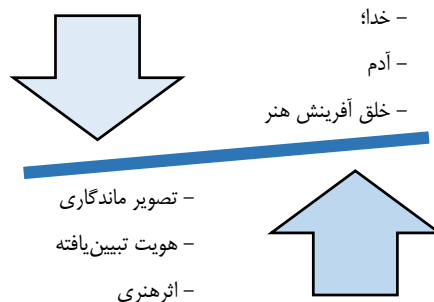
کلمه «هنر» در زبان فارسی اوستایی و پهلوی از ریشه سانسکریت «سونر» مشتق شده و در پارسی پهلوی به معنای «نیک‌مرد»، یا «مرد با فضل و کمال»، به کار می‌رفته است. این نشان از ارتباط عمیق بین هنر و فضیلت در فرهنگ اوستایی و پهلوی دارد. در گذشته، مردمان این ۲ پدیده صنعت و هنر را جدا از یکدیگر نمی‌دانستند و حتی پیشه‌هایی نظیر: آهن‌گری، سفال‌گری، شیشه‌سازی و غیره، به‌عنوان هنرها شناخته می‌شدند. تفکر مدرن که زیبایی را نیازی اضافی و تجملی می‌داند، جدایی هنر و صنعت را به‌همراه داشته و آثار هنری را از زندگی روزمره مردم جدا کرده و در موزه‌ها نگهداری کرده است. در زبان یونان باستان کلمه «Techne» به معنای هنر؛ مهارت یا دانش فنی، نشان از شروع تفکر فلسفی درباره هنر دارد. این کلمه از همان ریشه کلمه «Art»-هنر، استفاده شده است و «Technology»-تکنولوژی؛ فناوری یا دانش فنی، را نمایان می‌کند. این موضوع بار دیگر به‌وابستگی مفهوم هنر و صنعت در تمدن‌ها و تفکر گذشته اشاره دارد. در زبان لاتین «Artis»-به معنای هنر-ی، ادعاه شده است و در زبان فرانسوی معاصر «Art»-هنر، و در آلمانی «Kunst»-هنر، و در انگلیسی «Art»-هنر، این کلمه بیان شده است. اما فهم امروزی از کلمه «هنر»، در زبان‌های مختلف بسیار متفاوت از مفاهیم گذشته است. به‌طور خاص، در زبان انگلیسی «Fine Art»-به‌عنوان هنرهای زیبا یا هنرهای تجسمی، شناخته می‌شود و در مقابل آن «Mechanical Arts»-به‌عنوان هنرها یا صنایع مرتبط با ماشین‌آلات و فنون مکانیکی مطرح می‌شود. این تحول در مفهوم کلمه «هنر»، نشان‌دهنده تغییرات گوناگون در ادراک این اصطلاح به‌طول زمان و تحولات اجتماعی و فرهنگی در هر عصر می‌باشد. در دنیای مدرن، هنر به‌خود گرفته و از پدیده‌های عینی، عمومی و کاربردی به‌مقوله‌ای ذهنی، انفرادی و تجملی تبدیل شده است. در تمدن‌های سنتی، کلمه «هنر»، به معنای مطلق فضیلت به‌کاررفته و تلاقی آن با فن و صنعت زبانی و عملی بوده است. تمام هنرمندان به‌نوعی صنعتگر بوده‌اند و فرآورده‌های هنری آن‌ها در زندگی روزمره مورد استفاده قرار گرفته است. این مفاهیم در مسیر زمانی تاریخی تغییر کرده و امروزه درک ما از هنر به‌شکلی نوین و بی‌سابقه تبیین یافته است.

#### ۴-۴- تبیین هنر به‌مثابه علل رویارویی با معماری داخلی

هنر در معماری داخلی یک نقش بی‌نظیر دارد. این نوع هنر، نه تنها به‌عنوان یک فرایند زیباسازی، بلکه به‌عنوان پدیده سخاوتمند در بیان احساسات و ایجاد هویت فضاهای داخلی شناخته می‌شود. در واقع، معماری داخلی از هنر به‌تبیین یک وسیله‌ای برای ارتقاء زندگی روزمره و ایجاد تعاملات مثبت با محیط به‌کار گرفته می‌شود. هنر در معماری داخلی نه تنها به زیبایی ظاهری فضا پرداخته، بلکه به‌وسیله انتخاب مواد، طراحی فضاها و ترکیب رنگ‌ها، احساسات و انرژی مختلفی را در افراد پدیدار می‌کند. به‌عبارت‌دگر، هنر در معماری داخلی می‌تواند ابزاری برای انتقال ارزش‌ها، مفاهیم، و حتی داستان‌های فرهنگی باشد. از دیدگاه معماران و طراحان داخلی، هنر به‌عنوان یک زبان بصری و عاملی برای بیان هویت و شخصیت فضاها عمل می‌کند. هر جزئی از طراحی، یک اثر هنری است که نه تنها جلب توجه می‌کند بلکه ارتباطاتی عمیق با ساکنان فضا برقرار می‌کند. در نتیجه، در معماری داخلی، هنر نه تنها به‌عنوان یک سرشت زیباپسند در نظر گرفته می‌شود لیکن به‌سان یک ابزار قدرتمند برای ارتقاء کیفیت زندگی و تعاملات انسانی در بوطیقای فضاها شناخته می‌شود.

#### ۴-۵- هنایشات اثر هنری در تبیین هویت

هنر به معنای واقعی یک عنوان هنری، اصلیت گسترش یافته و توسط خالقان آن خلق شده است. آفرینش هنری، با شگفتی‌های خارق‌العاده، جزء نموده‌های زندگی انسان است و تأثیرگذاری آن بر روحیه انسان با درگاه خداوندگار، نهایتاً به‌نبوغ هنری منجر می‌شود. در نتیجه، ارتباط با دیگر انسان‌ها در روح مکان رقم می‌خورد طوری که برپایه (شکل ۱)، می‌توان صور آن را تبیین نمود.



شکل ۱- هنر به‌مثابه اثر هنری- (مأخذ: برداشت نگارندگان از مجموعه آثار معمار دبدبه، ۱۴۰۰)

امروزه، تصویر ما از هنر نتیجه ترکیب پیچیده‌ای از نمادهای تاریخی کلمه «هنر»، است طوری که برپایه (جدول ۱)، به اختصار نگاه‌داشته شده است. تعریف امروزی از هنر به دلیل تاریخ دراز با کاربردهای متعدد و تعاریف گوناگون، به شکل پیچیده‌ای تبیین یافته است. یک اثر هنری نمایانگر یک فرهنگ؛ گذشته یا دنیای امروزی و یا ایدئولوژی می‌باشد. هویت خود هنر با آمیزه‌های اثر هنری در زمان، مکان و فضا، با هنرمند و مخاطب در کنار عواملی همانند؛ خلاقیت، خیال، ایده، نور، صدا و غیره، در یک اثر هنری به تصویب درآمده و تبیین می‌شود.

#### جدول ۱- آوازه‌های هنر- (مأخذ: برداشت نگارندگان از مجموعه آثار معمار دبده، ۱۴۰۰)

در رابطه با ترکیبات جاوه‌ای در رمان هویت‌ساز هنرشناسات اثر هنری در تبیین هویت	هنر؛ به عنوان یک ابزار ارتباطی و بیانی، می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای بر تبیین هویت افراد و جوامع داشته باشد. اثرات هنر در تبیین هویت شامل عوامل همانند:
	← بیان ارزش‌ها و معانی؛ هنر اغلب ارزش‌ها و معانی مختلف را از طریق زبان تصویر و صدا بیان می‌کند که به تدریج تأثیرگذاری بر هویت فردی و جمعی می‌تواند داشته باشد.
	← انعکاس تاریخ و فرهنگ؛ اثرات هنر در تبیین هویت به وسیله نمایش تجربیات تاریخی و فرهنگی، افراد را با ریشه‌ها و تاریخ خود آشنا می‌کند.
	← تحول و نوآوری؛ هنر ممکن است به عنوان یک فضای خلاقیت و نوآوری عمل کند که افراد را به تجربه و ارتقاء هویت فردی و اجتماعی دعوت می‌کند.
	← تأثیر در نگرش‌ها و احساسات؛ اثرات هنری می‌توانند نگرش‌ها و احساسات افراد را شکل دهند و تأثیرگذاری بر احساسات مثبت یا منفی نسبت به هویت داشته باشند.
	← شکل‌دهی به هویت جمعی؛ هنر می‌تواند به عنوان یک عنصر اتحادیه و هم‌بستگی در جامعه عمل کند و هویت جمعی را تقویت کند.
«و به طور خاص، هنر به عنوان یک زبان جهانی می‌تواند در تعامل با هویت‌ها و فرهنگ‌ها نقش مهمی ایفاء کند».	

اثر هنری، کالایی بی‌همتا است که دارای قدرت بیانگری فوق‌العاده در آثار همچون؛ موزه‌ها، کاخ‌ها و سایر آثار هنری می‌باشد و جذابیتی برای روح انسان دارد. این فرآورد که هنر راستین یا ساختگی است، بازدارنده استفاده از اشیای واقعی نمی‌باشد. در هنر، اشیاء ۲ جنبه متفاوت دارند که به مشاهده‌گر امکان می‌دهند از مرز میان اشیای واقعی و ساختگی گذر کند. به عنوان مثال؛ در یک فیلم، اشیاء متعددی که دیده می‌شوند، ممکن است در دنیای واقعی اشیاء دست‌ساز انسان باشند. اما زمانی که این اشیاء در فیلم حاضر می‌شوند، بخشی از یک اثر هنری به‌شمار می‌آیند. در نتیجه، تفاوت میان واقعیت و ساختگی یک شیء به‌تعمیر در این ۲ جنبه بازمی‌گردد که در فیلم، نادیده گرفته می‌شود و نقطه کور مشاهده نامیده می‌شود.

#### ۴-۶- نقدی بر هنر، در ارتباط با پیوندهای آن

هنر به دلیل تعارضات مفهیمی و گمراهی‌های اجتماعی به چالش کشیده شده است. در تأمل بر بن‌مایه هنر، راهی پُر از ابهامات و تاریکی‌ها پیش‌رو داریم (دبده و دیگران، ۱۳۹۹: ۷۰-۵۷). متفکران، بی‌پایان در تلاش برای روشن کردن چشم‌انداز این هنر غنی و ژرف، بیش‌ازپیش در هاج‌وواج به‌سر می‌برند (دبده، ۱۳۹۵: ۵). این پژوهش با نقد ناگفته‌ها و پیچیدگی‌های فراوان ذات‌هنر همگام با پرسش‌های مطرح، موردواکاوی ژرف قرار می‌دهد اما از طرفی، هیچ انتهای قاطعی در این سفر آهنگین به دنبال تعریف هنر یافت نمی‌شود. به‌جای اینکه به تاریخچه دقیق ذات‌هنر پرداخته شود، ما در پی نورگردی در عالم گمنام هنر هستیم. این پژوهش، چشمان ما را به دلایل عمیق و بی‌پایان ترسیم کرده و باعث افزایش آگاهی ما از زیبایی‌ها و معانی گوناگون هنر می‌شود.

به‌نقل از معمار دبده<sup>۱</sup> در رابطه با «معماری-معماری داخلی»، بر آن است - هنر؛ شیء است که از تخیل هنرمند به‌وجود می‌آید و به اثر، تبدیل می‌شود، که در نگاه انسان به هنر، این فرایند به‌حماسه لذت‌هنری می‌پیوندد. در این راستا، ارتباط معماری-معماری داخلی با هنر برای معماران-معماران داخلی چیزی بیش از ایجاد فضا است و جاودانگی در ارتباط بین انسان و بنا نقش مهمی ایفاء می‌کند. همچنین هنر، به‌عنوان پدیده‌ای برای نمایش، شناخته می‌شود که با طراحی، مرزها را شکسته و زیبایی‌های اسرارآمیز را به‌وجود می‌آورد (دبده، صدیق، رضوان‌پناه، ۱۴۰۱: ۱۷). تیتوس بورکهارت<sup>۲</sup> در خصوص «هنر»، عنوان دارد: هنر، به ساخت و پرداخت اشیاء براساس طبیعت‌شان اشاره دارد، که در خود زیبایی بالقوه دارند. وی بر آن باور است که - هنر را به‌عنوان یک روش برای ارتقاء شرافت روحانی از طریق ماده معرفی می‌گردد (سرتیپی‌پور، ۱۳۸۷: ۹۱).

در جهان هنر، هنرمندان به زیبایی‌ها و تجربیات چندگانه عشق می‌ورزند. هنر به‌عنوان زبانی خلقی و تصویری، از ذهن هنرمند جاری شده و در دنیای هستی به‌صورت یک خیال اجتناب‌ناپذیر بروز می‌کند. اثر هنری، چون نقشه‌ای از دنیای هنرمند، میوه تفکرات و تصویر ذهنی اوست. این تصاویر، میزان حساسیت هنرمند را به‌دلیل زبان بصری و تصویری خود نمایان می‌سازد. در جوانب مختلف هنر، از جمله؛ موسیقی، نمایش‌نامه، معماری-معماری داخلی، عکاسی و غیره، زمینه‌های مختلف از هنرمندان را می‌بینیم که با استفاده از زبان هنر، خلقی جدید از زیبایی ایجاد می‌کنند. این تفاوت‌ها در زبان هنری هر هنرمند، تجربه و احساسات فردی او را به‌انتقال می‌دهد. با ورود به دنیای هنر اسلامی، ما با واژه‌ها و مفاهیمی همچون توحید و جاودانگی مواجه می‌شویم. در این ساحت معنوی، هنرمندان اسلامی با دقت و معناپردازی به ساخت ابزارهای هنری می‌پردازند که نه تنها جلوه‌ای از زیبایی طبیعت دارند، بلکه حاصل نگاهی عمیق به ارتباط انسان با خداوند متعال است (دبیده، ۱۳۹۴: ۱۵). در پایان، مفهومی که هنر را به‌عنوان یک تجربه زیبایی و ارتباط چندجانبه توصیف می‌دارد، نمایش‌نامه انسانی، هنر را با آگاهی متقابل مخاطبان به‌تجلی می‌کشد. هنر در این دیدگاه، نه تنها جایی برای خلق و خویش‌پرستی هنرمند است، بلکه یک پلی برای ارتباط میان افکار و احساسات مخاطبان با دنیای هنرمند تبیین می‌شود.

## ۵- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، تبیین نقش هنر در معماری داخلی شمایل قابل‌توجهی ایفاء می‌کند، و به‌طور خاص به‌وضوح برجسته شده است. هنر به‌عنوان جنبه‌ای ضروری و حیاتی در طراحی فضاهای داخلی، نه تنها شیفتگی و احساسات مخاطبان را فراهم می‌کند، بلکه زندگی و وحدت و هماهنگی بین اجزای فضا را به‌وجود می‌آورد. در معماری داخلی؛ هنر به‌وسیله انتخاب هنرمندان رنگ‌ها، ترازوی دقیق اجزاء و آثار هنری منحصر به فرد، جلوه‌ای تبیین می‌دارد که هویت و شخصیت به فضا می‌بخشد. از جنبه‌های تجربی، هنر در افزودن ارزش به تجربه زندگی در داخل فضاها نقش مهمی دارد و مخاطب را در دنیای فراموش‌نشده هنر معماری داخلی غرق می‌کند. علاوه بر آن، هنر به‌عنوان یک زبان جهانی، ارتباطات فرهنگی و هنری را بین افراد با چشم‌اندازهای مختلف تسهیل می‌کند. معماران و طراحان داخلی با بهره‌گیری از این زبان هنر، توانسته‌اند اثرات عمیقی در جهت ایجاد فضاهایی با هویت و تفاوت ایجاد کنند. بدین ترتیب، هنر در معماری داخلی به‌عنوان تابشی برای افکار و احساسات، ترکیبی از ذوق و فرم و بنیانی برای ارتقاء کیفیت زندگی انسان‌ها مطرح می‌سازد. این پژوهش به‌وضوح نشان داده که هنر، در ایجاد فضاهای داخلی، نقشی حیاتی و نهفته در تحول و تجسم ایده‌ها و ارزش‌ها دارد و بدون آن، معماری داخلی به‌جلوه کامل خود نمی‌رسد. در نتیجه، تعادل هنر و عملکرد در معماری داخلی در تبیین نقش هنر در معماری داخلی، مورد تأکید قرار گرفت. هنر به‌تنهایی نه تنها به زیبایی و ظاهر جلوه می‌دهد بلکه در ایجاد فضاهای کارآمد و تعاملی نیز نقش بزرگی دارد. هماهنگی دقیق این ۲ عنصر، افزایش کیفیت زندگی درون فضاهای داخلی را به‌همراه دارد. در مسیر تحقیقات، مشاهده شد که هنر به‌عنوان یک فاکتور طراحی، به‌بهبود عملکرد فضاها کمک می‌کند. هنرمندان و معماران-داخلی، با ادغام طراحی‌های هنری با الهام‌گیری از علم و تکنولوژی، توانسته‌اند فضاهایی را ایجاد کنند که علاوه بر جذابیت ظاهری، نیازهای عملی و کاربردی را نیز پاسخ‌گو باشند. در معماری داخلی، هنر به‌عنوان یک ابزار برجسته، انعکاس‌دهنده ارزش‌ها و ایده‌های جامعه است. این ادغام میان هنر و معماری، یک فرایند دینامیک است که در آن زیبایی و عملکرد به یکدیگر نیازمندند و یک تجربه چندحسی و چندحاصله را برای ساکنان فراهم می‌کند. هنر در معماری داخلی به‌عنوان یک مفهوم فراتر از تزئینات تلقی شده و به‌عنوان جزء جدایی‌ناپذیر از هویت فضاها مطرح می‌شود. این پژوهش نشان داد - تعامل هوشمندانه میان این ۲ عنصر، معماران-داخلی را به خلق فضاهایی متنوع و جذاب ترغیب می‌کند. پس این جستار نهایتاً نقش بسیار مهمی برای هنر در معماری داخلی تأیید کرده است. این نقش فراتر از زیبایی پارامترهای فنی و علمی است و تأثیر مستقیم بر کیفیت زندگی و تجربه ساکنان دارد. از این رو، تعادل بین هنر و عملکرد در طراحی فضاهای داخلی می‌تواند به ساختمان‌هایی برجسته و پویا منجر شود که در ذهن و روح افراد باقی مانده و ارتقای احساسات و کارایی آن‌ها را به‌همراه داشته باشد.

## ۵-۱- ارائه راهکار و پیشنهادات

در دنیای معاصر که تکنولوژی و نیازمندی‌های پویای انسان‌ها تغییرات فراوانی به‌وجود آورده‌اند، تأکید بر نقش هنر در معماری داخلی از اهمیت بالایی برخوردار است. در این زمینه، ارائه یک راهکار جدید برای تعامل هنر با معماری داخلی به‌قرار زیر می‌تواند باشد:

- ← **استفاده از هنر به عنوان مبدأ الهام‌بخش:** در معماری داخلی زمان معاصر، هنر به‌عنوان یک مبدأ الهام‌بخش برای طراحی فضاها مورد استفاده قرار می‌گیرد. معماران می‌توانند از اثرات هنری معاصر در نقاشی، عکاسی، هنرهای دیجیتال و غیره الهام بگیرند تا فضاهای داخلی خلق کنند که با روح‌زمان مطابقت داشته باشد.
- ← **تلفیق فناوری و هنر در طراحی:** برای بهره‌گیری از نقش بیشتر هنر در معماری داخلی، معماران-داخلی می‌توانند به‌صورت گسترده از فناوری‌های نوین همانند؛ واقعیت‌افزوده و هوش مصنوعی در طراحی استفاده کنند. این امکانات نه تنها به آن‌ها این اجازه را می‌دهند که طراحی‌های هنری به‌طور دقیق‌تر/واقعی‌تر ارائه دهند، بلکه تعامل فعال مخاطبان با فضاها را افزایش داده و تجربه آن‌ها را بهبود بخشند.
- ← **استفاده از هنر برای ارتقاء تجربه کاربری:** در معماری داخلی معاصر، تأکید بر تجربه کاربری به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای ارتقاء کیفیت زندگی افراد در فضاها بیشتر شده است. به‌جای تزئینات هنری، از هنر به‌عنوان عاملی برای ارتقاء راحتی، استفاده آسان و احساسات مثبت مخاطبان در معماری داخلی می‌توان بهره‌مند گردید.
- ← **ترویج همکاری بین هنرمندان و معماران-داخلی:** برای تسریع در تبیین نقش هنر در معماری داخلی، تشویق به همکاری بین هنرمندان و معماران-داخلی امری ضروری است. این همکاری‌ها می‌توانند به‌ایجاد پروژه‌های منحصربه‌فرد با ترکیبی از دانش‌های هنری و فنی منجر شده و تأثیر مثبت بر تجربه فضاها داشته باشند.
- ← **توسعه فضاهای هنری در معماری-معماری داخلی:** ایجاد فضاهای خصوصی یا عمومی هنری در ساختمان‌ها و فضاهای داخلی، افراد را به‌تعمامل بیشتر با هنر و فرهنگ تشویق می‌کند. این اقدام به‌ترویج ارتباط مستقیم افراد با هنر، افزایش حس هویت‌فردی در فضاها و تقویت ارتباطات اجتماعی خواهد انجامید.
- باتوجه به این راهکارها، معماران-داخلی و هنرمندان می‌توانند در تحول معماری داخلی به‌سمتی که هنر نقش اصلی در آن پدیدار می‌کند تثبیت گردند. به‌طورخاص، با اجرای این راهکارها، می‌توان بهترین نقش هنر در معماری داخلی را در زمان حال معاصر تبیین نمود و تجربه زندگی درون فضاها را محک زد.

## ۶- پی‌نوشت‌ها

1. Mohammad Dabdabeh
2. Saeed Azemati
3. Hadi Sadeghi
4. Horst Woldemar Janson
5. Anthony F Janson
6. Marilyn Stokstad
7. Arnold Hauser
8. Dabdabeh Architect
9. Titus Burckhardt

## منابع

۱. استاکستاد، مریلین. و دیگران. ۱۳۹۸. «تاریخ هنر (به‌انضمام مختصر عناصر معماری دوران)»، ترجمه و تدوین: بهراد امین سلماسی و آناهیتا مقبلی، چاپ سوم، تهران: انتشارات فخرآکیا.
۲. امینی‌لاری، لیلا. ریاحی‌زمین، زهرا. ۱۳۹۷. «هنر شرقی، هنر مقدس»، فصلنامه علمی پژوهشی-تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی، دوره ۱۱، شماره ۳۹، ۱۶۸-۱۴۷.
۳. آداجیان، تامس. سارتول، کریسپین. ۱۳۹۵. «تعریف هنر و زیبایی»، ترجمه: فائزه جعفریان، چاپ اول، تهران: انتشارات ققنوس.
۴. آیتی، حمید. ۱۳۸۸. «مالکیت معنوی در آثار هنری با تأکید بر هنرهای تجسمی»، پژوهش در فرهنگ و هنر، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳-۷.
۵. تولستوی، لی‌یف نیکالایویچ. ۱۳۹۵. «هنر چیست؟»، ترجمه: کاوه دهگان، چاپ شانزدهم، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۶. جنسن، هوروست ولدمار. جنسن، انتونی‌ف. ۱۳۹۰. «تاریخ هنر جهان»، ترجمه: محمدتقی فرامرزی، چاپ اول، تهران: انتشارات مازیار.
۷. دبدبه، محمد. ۱۳۹۴. «دست‌نوشته‌های از مجموعه آثار معمار دبدبه (حکمت هنر اسلامی)»، تهران.



۸. دبدبه، محمد. ۱۳۹۵. «دست نوشته‌های از مجموعه آثار معمار دبدبه (ماهیت هنر و وجودیت آن)»، تهران.
۹. دبدبه، محمد. ۱۴۰۰. «طراحی براساس ادراک و رفتار انسانی»، چاپ اول، تهران: انتشارات طحان گستر.
۱۰. دبدبه، محمد. رضوان پناه، مجید. ۱۴۰۰. «دست نوشته‌های از مجموعه آثار (هنر و درک آن در هنر)»، تهران.
۱۱. دبدبه، محمد. صدیق، مرتضی. رضوان پناه، مجید. ۱۴۰۱. «نقد و واکاوی کتاب «ماهیت هنر و تزئینات در معماری داخلی (طراحی و دکوراسیون)»؛ از مجموعه آثار معمار دبدبه»، فصلنامه علمی تخصصی-پژوهش در هنر و علوم انسانی، سال هفتم، شماره ۹ (پیاپی ۴۸)، ۱۱-۲۴.
۱۲. دبدبه، محمد. و دیگران. ۱۳۹۹. «وجودیت هنر در رابطه با هنرهای وابسته به آن»، فصلنامه علمی تخصصی-پژوهش در هنر و علوم انسانی، سال هفتم، شماره ۵ (پیاپی ۲۸)؛ جلد ۱، ۷۰-۵۷.
۱۳. دیویس، استیون. ۱۴۰۰. «فلسفه هنر»، ترجمه: محمدرضا ابوالقاسمی، ویراستار: امید محمدحیدر، چاپ اول، تهران: انتشارات نشر نی.
۱۴. سرتیپی پور، محسن. ۱۳۸۷. «بن مایه‌های هنر اسلامی در اندیشه تیتوس بورکهارت»، فصلنامه علمی پژوهشی-صفا، دوره ۱۷، شماره ۴۶، ۹۱-۱۰۰.
۱۵. صادقی، هادی. ۱۳۹۲. «ویژگی‌های هنر زمینه‌ساز»، فصلنامه علمی پژوهشی-مشرق موعود، سال ششم، شماره ۲۴، ۶۴-۴۵.
۱۶. عظمتی، سعید. ۱۳۹۳. «هنر محیطی»، فصلنامه نقد کتاب هنر، سال اول، شماره ۳ و ۴، ۹۱-۱۱۲.
۱۷. مهدی پور، علی. شایگان فر، نادر. ۱۳۹۹. «تأملی در هستی‌شناسی هنر مردم به مثابه هنر پیش‌رو»، فصلنامه علمی پژوهشی-کیمیای هنر، سال نهم، شماره ۳۶، ۷-۲۳.
۱۸. نورمحمدی، سوسن. ۱۳۹۰. «جایگاه انسان در تحول معنای فضای معماری در قرن نوزدهم و بیستم»، فصلنامه علمی پژوهشی-صفا، دوره ۲۱، شماره ۲؛ شماره پیاپی ۵۳، ۱۹۷-۲۱۰.
۱۹. هاوزور، آرنولد. ۱۴۰۰. «فلسفه تاریخ هنر»، ترجمه: محمدتقی فرامرزی، چاپ هشتم، تهران: انتشارات نگاه.

# Explanation The Role Of Art In Interior Architecture<sup>1</sup>

Mohammad Dabdabeh<sup>1\*</sup>, Babak khodabandeh<sup>2</sup>

## Abstract

In any era or place, humans cannot ignore beauty and art. The explanation of art has always been intertwined with humanity, evident from the earliest days of history through artistic works in cave decorations, buildings, and interior design. Hekmat-e Honar, or the wisdom of art, signifies a deep connection that art shares with philosophical, human, and life concepts. Art can convey values, ideas, and human experiences in diverse forms, deepening human emotions, thoughts, and understanding. The importance of art is self-evident across societies, resonating with the varied perspectives of individuals. Art's impact on social thoughts and life has attracted various sectors, including architecture, environmental design, interior architecture, and even philosophy. The role of art in shaping different aspects of human life is fundamental and unparalleled in human history. These dimensions are thoroughly examined and critically evaluated in this research, addressing questions about art and its purpose. The descriptive-analytical method is employed for the research, effectively gathering information and analyzing data from library sources and written documents. Therefore, this research aims to provide a broader perspective on the extensive issue of art's role in interior architecture and its relationship with related arts. Art serves as a unique tool for understanding other creations and maintains an inseparable connection with human thoughts across historical periods.

**Keywords:** Human, Art, Decorations, Hekmat-e Honar, Architecture, Interior Architecture.

---

*'This Article Is Extracted From The Collection Of Works By "Mohammad Dabdabeh", Known As The "Dabdabeh Architect".*

\*1. Dabdabeh Architect, Researcher, Analyst/Theorist Active In Specialized Architectural-Interior Architecture Issues, & Instructor (*Corresponding Author: mohammaddabdabeh@yahoo.com*).

2. Department of Architecture, Faculty of Art & Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran (*babakkhodabandeh53@gmail.com*).

سال نهم، شماره ۱ (پیاپی: ۶۴)، فروردین ۱۴۰۳

پژوهش‌های معماری و هنر اسلامی  
ISSN: 2538-6298